

Нещодавно відбувся Другий Конгрес українців Польщі. Делегати Конгресу у спеціальній заяві закликали українців та поляків «припинити займатися переоцінкою історичних кривд, а пробачити один одному задля історичного єднання обох народів».

Наголошено також, що в Польщі стараються призабути окремі історичні факти, зокрема факти сумнозвісної акції «Вісла». (Див. galinfo.com.ua/news/ 3.05.12 р.

До історії акції «Вісла» і трагедії українців в часі її проведення історики і публіцисти будуть ще довго звертатися, бо чимало ще не висвітленого матеріалу, ще не всі прізвиська загиблих знайдені чи згадані.

Нещодавно, працюючи над збором матеріалу про українсько-польські взаємини ХХ ст. я наштовхнувся на досить цікаву статтю польського полковника в запасі Фелікса Сікорського, що була надрукована в журналі «Wojskowyprzegladhistoryczny. W 1977.c.133-175). Стаття написана з погляду польського офіцера-комуніста, який народився на Україні, але в часі війни перейшов на службу до Війська Польського, де швидко виріс як військовик і офіцер польської служби безпеки. В Ф.Сікорський, без сумніву, сприймає українських повстанців, в образах комуністичної пропаганди, в його про радянській лексиці виступають як бандити, вбивці, зрадники та інше. Типовий радянський чекіст. В органи безпеки польські комуністи брали найвідданіших осіб. За активну службу і перш за все, за боротьбу з українцями та українським підпіллям був нагороджений багатьма високими нагородами ПНР.

У широкій статті Ф.Сікорського є чимало матеріалу, в якому можна помітити чимало об'єктивного в підготовці, проведенні акції «Вісла» та в боротьбі з УПА та підпіллям ОУН.

Більшість з читачів знають, що приводом до проведення акції «Вісла» було вбивство нашими повстанцями заступника міністра оборони Польщі, колишнього іспанського інтернаціоналіста та агента НКВД генерала Кароля Свєрчевського – «Вальтера». У своїх спогадах п-к Сікорський наголошує на ще одній події, що прискорила акцію «Вісла». Три дні після вбивства генерала Свєрчевського, а саме 1 квітня 1947 р. на тій самій дорозі, де було вчинено напад, «банда УПА» під керівництвом «Біра» напала на 4 маневрену групу WOP, (Війська Охорони Пограниччя) і в півгодинному бою вбили 19 жовнірів і двох поранено. Проти 2,5 тис. повстанців УПА польське комуністичне керівництво кинуло більше ніж вдєсятеро, озброєних до зубів армійських вояків, сил безпеки, міліції та інші оперативно-чекістські підрозділи. Щоб якось збільшити чисельність УПА капітан безпеки Ф.Сікорський доплюсував ще 6 тис. симпатиків. Смішно, звичайно, бо польським каральним силам допомагала вся Польська держава, СРСР і, практично, всі жителі польської національності, що проживали в районі бойових дій польський офіцер широкі знає, що вояки УПА були добре вишколені стійкі та ідейні і десятки раз виривалися з неймовірних ситуацій в часі боїв.

А тепер погляньмо на польські каральні сили, що були кинуті проти 2,5 тисяч вояків УПА і безборонного мирного населення, отже, за твердженням автора в військову групу

«Вісла» увійшли 5 комбінованих дивізій піхоти, комбінована дивізія KBW і менші підрозділи, що нараховували 20 тис. жовнів Війська польського, корпусу внутрішньої безпеки, війська охорони пограниччя разом з функціонерами міліції обивательської, служби охорони залізниць та інші. Звичайно, цифра польських каральних сил є дуже заниженою. Додаймо сюди літаки, бронепоезди, бронеавтомобілі, гармати, важкі кулемети і всесторонню підтримку польського населення. Крім цієї озброєної армади, проти кількох сотень УПА, які не мали гужового і механічного транспорту, лиш у складі дивізії KBW було 400 коней і 30 собак, що були навчені шукати повстанців на протязі 2-4 годин. Додаймо сюди високе військово матеріальне і харчове забезпечення, що його мали польські вояки. Всі ці дані засвідчують, що в сотнях «Біра», «Хріна», «Стаха» билися справжні лицарі, які ціною власного життя, боронили рідний край і цивільну людність від «героїв» державних. Це тільки українці могли воювати в таких умовах, при тому б'ючи підготовлених в СРСР польських генералів і офіцерів.

Очолив військо, що здійснювало злочину акцію «Вісла» ген.Моссор, радянський агент, який пізніше теж був репресований в Польщі, очевидно через те, що забагато знав. Першу дивізію KBW очолив полковник Кузьміч, а далі підполковник В.Рожковський, який на Волині воював проти гітлерівців і проти УПА разом із загоном радянських партизанів сумнозвісного Сабурова. Закінчив академію ім.Фрунзе у Москві і далі командував 13 полком KBW.

Відважні рейди УПА, нічні напади і несподівані атаки вносили переляк і дезорганізацію в польських каральних силах. Вояки УПА знищили чимало мостів, зокрема підірвали великий міст в «Каманьчі». Чотири курені УПА «Рено», «Байди», «Залізняка» і «Беркута» протиставились кільком каральним польським дивізіям. Як відомо в операціях проти УПА приймали участь збройні загоони Червоної Армії, а СРСР та Чехословаччина закрили свої кордони, щоб розгромити УПА і завершити акцію «Вісла». Ніхто з офіцерів УПА не навчався в радянських академіях чи офіцерських училищах, а свій стратегічний досвід здобували в постійних боях з фашистами, радянським та польськими силами безпеки.

Об'єктивно описав п-к Сікорський «велику операцію» групи «Вісла» в районі гірського масиву Хрещата. 12-15 травня 1947 сюди було спрямовано 6 і 7 дивізії піхоти, 12 полк піхоти, 1 бригаду KBW, сили WOP при підтримці авіації та інших допоміжних підрозділів. На лінії Балигород-Рабе-Воля Міхова каральні сили почали операцію «з розгрому загонів УПА», однак лише чота «Зенка» була розбита, командир загинув. Отже, каральні сили могли розбити, якщо вірити п-кові Сікорському, лише одну чоту. Загін УПА під командуванням «Стаха» атакуючи польські заслони і загоони переслідування, вирвався з оточення, перейшовши на терени Чехословаччини, а через три дні знову повернувся на Хрещату, об'єднавшись з «Хріном».

Це лише окремі фрагменти з акції «Вісла». Незважаючи на нечуваний героїзм УПА польській комуністичній владі, при повній підтримці СРСР, вдалося виселити українців із Закерзоння. Подальша боротьба УПА ставала неможливою.

Ось прізвища польських комуністичних генералів і офіцерів, що активно діяли проти українців і проти УПА, зокрема, здійснюючи цю злочинну акцію: генерал Моссор,

п-кКузьміч, п/пСідзінський, п-кХілінський, п-кКорчинський, п-кГібнер, к-нТищук, п/пРожковський, п/пРаловгін, п/пСімура, хор Марциняк, пов.Грабовський та багато інших. Всі вони мали б відповісти разом з тодішнім керівництвом ПНР, за вчинені злочини проти українців в часі акції «Вісла».

Спливає на думку боротьба жителів Південної Америки проти іспанців під керівництвом С.Болівара та Х.Сан-Мартіна, які в героїчних походах визволили цілу низку латиноамериканських країн. Їхніми іменами названі країни, грошові одиниці, міста, вулиці та площі. В 1947 р. сотня УПА під керівництвом двадцятишестилітнього сотника Громенка в тяжких боях з карателями прорвалася через п'ять нинішніх країн і вступила в Баварію. Хто ж окрім галичан, знає про подвиг Громенка та його юних побратимів.

Очевидно, українців у Польщі турбує те, що чимало польських вчених, громадських діячів публіцистів стараються применшити злочин польської комуністичної влади і призабути ухвалу сенату РП від 3 серпня 1990 р., яка засудила злочинну акцію «Вісла», де було насильницьки переселено 150 тис.українців з Лемківщини, Бойківщини, Надсяння, Холмщини і південного Підляшшя. В ухвалі учасників другого Конгресу українців підкреслено. Цитуємо: «В Польщі все частіше dokonується ревізія цієї позиції».

Частина істориків і деякі політичні середовища виголошують тезу про правильність виселення українців, бо «кожна держава поступила б аналогічно...» «Ми, учасники II Конгресу Українців в Польщі, що зібралися в Перемишлю в 65-річницю акції «Вісла» не можемо погодитися з такою ситуацією».

Без сумніву, що українці на матірних землях теж не можуть погодитися на таке трактування цього болючого для кожного українця, питання. Заява українців Польщі закінчується словами: «Пробачаємо і просимо пробачення».

Слово за Польською стороною.

Ігор Федик